מנה אין כאן משכון אין כאן איתיביה רבא לרב נחמן [א]קידשה במשכון מקודשת התם במשכון דאחרים וכדרבי יצחק [ב]דאמר רבי יצחק [ג]מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר [ו]ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון בני רב הונא בר אבין זבון ההיא אמתא בפריטי לא הוו בהדייהו [ד]אותיבי נסכא עליה לסוף אייקר אמתא אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו פריטי אין כאן נסכא אין כאן [ה]ת"ר [ו]התקדשי לי במנה נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד אינה מקודשת הא שדיתינהו קמיה הוו קידושין הא קאמרה ליה שקיל לא בעינא [ז]לא מיבעיא קא אמר לא מיבעיא שדיתינהו קמיה דלא הוו קידושין אבל זרקתו לים או לאור אימא כיון דמיחייבא בהו קדושי קדיש נפשה והא דקא עבדא הכי סברא איבדקיה להאי גברא אי רתחנא הוא או לא קמ"ל תנו רבנן [ח]התקדשי לי במנה תנם לאבא ולאביך אינה מקודשת על מנת שיקבלום לי מקודשת תנא אבא להודיעך כח דרישא תנא אביך להודיעך כח דסיפא התקדשי לי במנה תנם לפלוני אינה מקודשת על מנת שיקבלם לי מקודשת וצריכא דאי אשמעינן אבא ואביך התם הוא דכי אמרה על מנת שיקבלום לי הוו קידושין דסמכה דעתה עילייהו סברה עבדין לי שליחותאי אבל פלוני לא ואי אשמעינן פלוני הכא הוא דכי אמרה תנם לפלוני לא הוו קידושי דלא מקרבא דעתה לגביה למיתבה ליה במתנה אבל אבא ואביך דמקרבא דעתה לגבייהו אימא במתנה יהביתיה ניהליהו צריכא ת"ר [ט]התקדשי לי במנה תנם על גבי סלע אינה מקודשת ואם היה סלע שלה מקודשת בעי רב ביבי [י]סלע של שניהם מהו תיקו [כ]התקדשי לי בככר תנהו לכלב אינה מקודשת ואם היה כלב שלה מקודשת בעי רב מרי [ל]כלב רץ אחריה מהו בההוא הנאה דקא מצלה נפשה מיניה גמרה ומקניא ליה נפשה או דלמא מצי אמרה ליה מדאורייתא חיובי מחייבת לאצולן תיקו [מ]התקדשי לי בככר תנהו לעני אינה מקודשת אפילו עני הסמוך עלה[נ] מאי טעמא אמרה ליה כי היכי דמחייבנא ביה אנא הכי מחייבת ביה את ההוא גברא דהוה קא מזבין חומרי

מנה אין כאן. הלכך משכון[א] אינו שוה (כאן) כלום[ב] שאין המשכון מתנה: **במשכון דאחרים.** שהיה בידו וקדשה בחוב שיש לו עליו הלכך מקודשת שהמשכון עצמו קנוי לה: **בפריטי.** על מנת לקבל פרוטות של נחשת: **נסכא.** חתיכה של כסף: **פריטי אין כאן.** שהתנו עליה הלכך נסכא שהוא משכון אין כאן להיות במקומו לקנות שאם נתנו הפרוטות היתה קנוייה להם דעבד כנעני נקנה בכסף[ג]: **נטלתו וזרקתו לים.** כפניו לומר איני רוצה: **הא שדיתינהו קמיה.** במקום שאינו אבוד הוו קידושין בתמיה: **מדמיחייבא ביה.** לשלומי גמרה וקדשה נפשה ולפי שהוא שלה זרקתו לנסות את זה אם הוא רגזן: **אינה מקודשת.** ואינו דומה לתן מנה לפלוני ואיקדש לך[ד] דהתם איהי קאמרה ליה מעיקרא אבל כאן משטה היא בו כלומר תן מעותיך לאחרים: **להודיעך כח דרישא.** דאף על גב דאביה הוא לא גמרה וקדשה נפשה: **כח דסיפא.** דאמר מקודשת דאע"ג דלא קרוב שלה הוא: **סמכה עליה.** דעביד שליחותיה[ה] וכי מקבל להו הוה שלוחה ומקדשה: **ואם היה סלע שלה מקודשת.** שחצרו של אדם קונה[ו] והרי הוא כמו שמקבלתו: **רץ אחריה.** לנושכה:

מנה אין כאן משכון אין כאן. פי' ואינה מקודשת לפי שהאשה נקנית בכסף והכסף אינו בעין הילך יקנה שאין המשכון תחת הכסף כיון שלא ישאר ביד האשה ודאי אי אמר לה התקדשי לי במשכון זה והמשכון יהיה שלך פשיטא דמקודשת וכמו כן אם אדם אומר לחבירו אתן לך מנה במתנה והניח לו משכון עליה לא קנה המנה במשיכת המשכון ואין לחלק בין מתנה לקידושין[א] ורבינו חיים כהן בשם ר"ת אומר שאם אמר אדם לחבירו אתן לך מנה במתנה והילך משכון עליו ואל תחזיר לי המשכון עד שאתן לך המנה דאז ודאי יכול לעכב המשכון עד שיתן לו המנה ותימה מהא דאמר בהשוכר את האומנין (ב"מ דף עה:) גבי השוכר את הפועלים להעלות פשתן וכל דבר שהוא אבוד מקום שאין שם אדם וחזרו בהן שוכר עליהן או מטען וקאמרינן[ב] עד כמה שוכר עליהן א"ר נחמן עד כדי שכרן איתיביה רבא לרב נחמן עד ארבעים וחמשים זוז התם כשנאת חבילה בידו פירוש שבאו כלי אומנות של פועל ליד בעל הבית והשתא כי באת חבילה בידו מאי הוי הא מנה אין כאן משכון אין כאן וי"ל דלא דמי דהתם גרמו לו הפסד[ג] ועוד שאין החבילה בתורת משכון אלא קנוייה לו לשכור פועלין וכשרגילין לעשות שידוכין צריך ליזהר בדבר יפה שיאמר הרי אני מקנה לך כך וכך בגוף החפץ[ד] דאם אמר אם אחזור בי אתן לך כך וכך והא לך משכון מנה אין כאן משכון אין כאן ושמא בשדוכין לא אמרינן מנה אין כאן משכון אין כאן כיון שכשאחד מהן חוזר בו השני מתבייש בדבר[ה]: **משכון** דאחרים וכדרבי יצחק. אע"ג דרבי יצחק איירי במשכון שלא בשעת הלואתו[ו] אלינו למימר כיון דבעל חוב קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה בשעת הלואה נמי אלים שיעבודיה לחשב ממון לקדש בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות וכן צריך לפרש בפ' השולח (גיטין דף לז. ושם[ז]) בההיא דאמר המלוה על המשכון אינו משמט ומפרש התם משום דקני ליה כרבי יצחק ורבי יצחק הוי שלא בשעת הלואתו והמלוה משמע בשעת הלואתו כדמשמע סוף פרק האומנים (ב"מ פב: ושם[ח]) אלא ה"פ התם כיון דקני ליה שלא בשעת הלואתו לגמרי סברא הוא דיקנה הוא בשעת הלואתו שלא ישמט דחשיב של אחיך בידך ודרשינן בספרי (פ' ראה) את אחיך תשמט ידך[ט] ולא של אחיך בידך וכן יש לפרש פרק כל שעה (פסחים דף לא: ושם[י]) בההיא דישראל שהלוה את העובד כוכבים על חמצו אחר הפסח עובר לרבי מאיר ומפרש התם משום דקנה ליה כר' יצחק וכיון דקני ליה כרבי יצחק שלא בשעת הלואתו בשעת הלואתו קני ליה נמי לענין דקרינן ליה שלך אי אתה רואה[כ]: **מנין** לבעל חוב שקונה משכון. פי' בקונט' בשאר דוכתי[ל] להתחייב באונסין וקשה דהא ר"מ ור' יהודה פליגי[מ] במלוה על המשכון אי הוי שומר שכר אי שומר חנם אבל שואל לא הוי ואוקי גמרא ר"מ כר' יצחק משמע דר' יצחק לא אמר להתחייב באונסין לכך נראה לי שקונה את המשכון להתחייב בגניבה ואבידה[נ]: **צדקה** מנין. וא"ת איכא צדקה ממה שיחזיר לו לשכב עליו וי"ל דדייק מדכתיב (דברים כד) ושכב בשלמתו וברכך ואי לא הוי קונה ליה א"כ כשמברכו העני הוי ליה רבית דברים[ס] ויש מפרשים דלא מיקרי צדקה אלא הנותן משלו כמו צדק משלך ותן לו (ב"ב פח.): **תנם** לאבא או לאביך אינה מקודשת. ואם תאמר הא אמרינן לעיל (דף ו:) תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת ויש לומר דלא דמי דהתם שבתחילה היא בדבר איכא למימר דדעתה להתקדש אבל הכא שהוא אמר לה תחילה התקדשי לי והיא משיבה תנם לאחר שתרצה איכא למימר דאין דעתה להתקדש אלא היא משטה בו ואינה חוששת: **תנם** לפלוני אינה מקודשת. וא"ת אמאי קתני לעיל בברייתא אביך לאבא ולפלוני סגיא ואיכא למיעבד כל הני צריכותא[ע] ושמא יש לומר דאין לחוש לכך כיון דלא תנא אביך בברייתא לחודיה אי נמי י"ל דלהכי תנא אביך ופלוני משום דס"ד דליהוי מקודשת טפי כשאמרה [פ]תנם לפלוני מכשאמרה תנם לאביך דסמכה דעתה טפי כשיהא ביד פלוני[צ]: **אם** היה סלע שלה מקודשת. פי' בקונטרס דחצרה קונה לה ולא נהירא דאם כן מאי בעי סלע של שניהם מהו פשיטא דאינה קונה כיון דהוא חצר של שניהם כדאמרינן פרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פד:) אמר רבי ינאי חצר של שני שותפין קונין זה מזה ומוקי לה במודד בתוך קופתו של לוקח אבל במודד על הקרקע לא ונראה לפרש דהכא הטעם אין תלוי בקנין חצר[ק] אלא כשהסלע שלה סמכה דעתה ובשאינו שלה לא סמכה דעתה ובעי כשהסלע של שניהם אי סמכה דעתה או לא:

הב

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה כג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כח סעיף יב:

ד ב מיי' פי"ג מהלכות שכירות הלכה א סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' עב סעיף ב:

כה ג ד מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ז:

כו ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

כז ו ז מיי' שם הלכ' ד טוש"ע שם סעיף ט:

כח ח ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

כט י מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

* * *

תוס' ר"י הזקן

נה אין כאן. לא המנה ישנו בידה ולא המשכון נתן לה להיות שלה דנימא שוה כסף ככסף, הלכך אין לה המשכון כלום. במשכון קודשת, וקס"ד דמיירי כה"ג מר לה התקדשי לי במנה ניח לה משכון. [במשכון] אחרים. במשכון שמסרו לו יד על חוב שיש לו אצל אחרים, וקדשה באותו זכות יש לו על המשכון. דאי מר לה התקדשי לי בזה, איל ואחרים מוציאין אותו שכון מידה אינה מקודשת. לא ודאי דאמר לה התקדשי במשכון זה שיש לי מפלוני התקדשי לי במאה זוז שיש על משכון זה מקודשת. ו' תימא הכא נמי מנה לא ישנו בידה ומשכון לא נתן להיות שלה ואין לה המשכון כלום, שהרי א קנה המשכון עד אותו וגוף המשכון הקנה לה אותו מנה. והוא הדין אם בעל חוב עצמו שר אחר ההלואה דכה"ג קני ביה זכותא כנגד תו סך כמו שביארנו בסוף קבל, ומשום הכי פרשנא במשכנו שלא בשעת ואתו, והכי אוקימנא לה דר' יצחק בשבועות [מד, א] ובבא מציעא [פב, א]. יכא מאן דמפרש במשכון חרים אפילו משכנו בשעת ואתו, והכי דייק מהא דר' זק הואיל ומשכנו שלא ות הלואתו קני ליה עד תו סך שהלוה חייב לו, כנו בשעת הלואתו [נמי] ת שעבודא מיהו אית ליה ויה, ואותו שעבוד נתן לה. הכל. בפריטי. דעבד כנעני [נ] נקנה בכסף. נסכא. חתיכה כסף. ונתייקרה השפחה ו לחזור בהם המוכרים. פריטי אין כאן. שלא נתנו עות שקנו אותה, והנסכא נתנו להם להיות שלהם מה שוה כסף ככסף, הלכך נתנו להם עליה לא כסף שוה כסף שאין להם על זכא כלום. שמעינן מיהא מוכר יינו לעובד כוכבים על פי שהעובד כוכבים ת משכון על היין קודם אסר אינו מועיל, ואכתי היין נסך קא שקיל, שהרי נתן לו הכסף שיקנה בו ין ולא נתן לו המשכון א שלו, הלכך אין לו שכון כלום ואין לו תקנה שילוה לו המעות על המשכון ויקח המשכון קודם שיאסר היין. ואיכא מאן דאמר הואיל ובדיניהם קונה היין לית לן בה. אחייבא בהו. אם לא נטל[ת]ם בתורת קדושין. וכתב רבינו נסים ודוקא היכא שנטל[ת]ם בכעס וזרק[ת]ם מיד אבל לקח[ת]ם עדים ואח"כ זרק[ת]ם לפניו או לדבר האבד צריכה הימנו גט. במעה. והיא השיבה אותו תנם לאבא, אינה מקודשת שלא צית בקדושין אלא שאמרה לו להפסיד מעותיו. דסמכא דעתה. שיקבלם לי מקודשת. שיקבלם לי מקודשת. דסמכא דעתה שאותו פלוני יקבל מעותיה ונתרצית ושין. איכא מאן דאמר בכל הני אי הוא חזר ואמר הרי את מקודשת לי במנה זה שאתן לפלוני במצותך והיא שתקה דשת, אע"פ שלא אמרה תחלה אלא תנם לפלוני. ולאו מילתא היא כמו שבארנו לעיל[ס]. על גבי הסלע. דלאו לשון ריצוי הו : אלא הפסד מעותיו, ומיירי נמי בשלא חזר ואמר לה כלום אלא שהניחם שם לפירושא קמא. שלה. לשון ריצוי הוא די גמורה, כלומר הניחם ברשותי. של שניהם. בעיא ולא איפשיטא, הואיל והמקום של שניהם, אם נתרצית לקדושין אם לאו. לכלב. כלומר הפסידהו ואינו לשון ריצוי. גמורה ומקניא. ולשון ריצוי הוא דקאמרה, או חיובי מחייבת ולא נתרציתי בקדושין, אלא אמרתי לן שתצילני כמו שאתה חייב להציל נפש אחת מישראל. איכא מאן דאמר אם היה כלב של שניהם נמי מקודשת אם היה בככר שתי פרוטות, דלשון ריצוי הוא ולא אמרינן דאמרה כי היכי דמחייבת ביה אנא מחייבת ביה את כדאמרינן[פ], דהתם הוא חייב בכל הנ זנה אבל הכא הוא אינו מוטל עליו אלא חצי מזונותיו. ואיכא מאן דאמר דאינה מקודשת, דהואיל דמחייב ביה איהו לא נתרצית לקדושין וצ"ע. הלכך הוי ספק מקודשת. כי היכי דמחייבנא. ולא נתרצית לקדושין. ירושלמי פרק האיש מקדש [ה"א]. התקדשי לי סלע תנהו לעני מקודשת ותראה עושה טובה לעני. ודאי זה הירושלמי חולק עם התלמוד שלנו, דודאי ליכא הפרש בין סלע לככר. וכן דעת הר"מ והרי"ף שלא הביאו זה הירושלמי. ואיכא מאן דאמר דלא פליג, וחלוק יש בין סלע לככר, דבסלע לא מצינא למימר כי היכי דמחייבנא, דלא רמיא עליה חובה למיתן ליה סלע [ל]חדא זימנא. וזה רחוק, דאטו מי לא עסקינן בככר גדול וודאי אינו חייב ליתן לו ככר גדול כאחת. ופי' לשון הגמ' הוא שלא היה בדעתה להתרצות בקדושין אלא שיתן לו לשום מצוה שהרי הוא מחויב [צ]במצוה כמו שהיא מחויבת יהיה מחויב לתת לו כולו או מקצתו, וודאי פליג אגברא דידן. וודאי אם נותן לעני אלף זוז בבת אחת מצוה עביד כדתנן בסוף פאה (פ"ח מ"ח) היו לו מאתים זוז חסר דינר אפילו נתנו לו אלף זוז בבת אחת יקח.

[י] אה שחסר כאן, ומכאן שייך לתירוץ.

מסורת הש"ס

א) גיטין לז. פסחים לא: שבועות מד. ב"מ פב. ב) [בכתי"י נוסף: פריטי, ושם אותיבו נסכא עילויה], ג) תוספתא דקדושין פ"ב ה"ט, ד) [בכתי"י ודפו"ר: עליה אמי עמתא דאמרה ליה], ה) [בדפו"ר: כלו'. ויתכן לפותרו כלומר. ועי' רש"י ריף ורש"ל], ו) [לקמן כב ע"ב], ז) [לעיל ו:], ח) [צ"ל שליחותה. רש"ל], ט) [ב"מ יא ע"א], י) [שם עת.], כ) [ב"מ פ"ב ע"א], ל) [ד"ה שאני], מ) [ד"ה והא], נ) [דברים טו], ס) [ד"ה כדרבי יצחק], ע) [פסחים ה ע"ב], פ) [ובפסחים לא ע"ב ובב"מ פב ע"ב. אמנם עיין רש"י גיטין לז ע"א], צ) [ב"מ פ:], ק) [ב"מ עה ע"ב], ר) [יתכן שצ"ל כשאמרה ע"מ לפלוני מכשאמרה ע"מ לאביך. רש"ש], ש) [ו ע"ב ד"ה תן מנה], ת) [ויתכן דצ"ל: כדאמרינן לקמן בעני], א) [וצ"ל כמדאן], ב) [וצ"ל במצוה],

* * *

תורה אור השלם

ו. הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרֲכֶךָּ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ:
דברים כד יג

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנה וכו' משכון אין כאן אינו שוה כלום וכו' קנוי לו הס"ד:

* * *

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

* * *

מוסף תוספות

א. וטעם אחד לכולן לפי שאין המשכון משועבד לכלום משום דאדם יכול לשעבד נכסיו לדבר שנתחייב בו אבל בדבר שלא נתחייב לא חל שעבוד על נכסיו, ובמתנה שאמר ליתן לו לא נתחייב בה ולא יתחייב בה לעולם לפי שיכול לחזור בו לפיכך לא נשתעבד לו המשכון במשיכתו. תוס' הרא"ש. ב. כיון דדבר האבד הוא וחזרו בהם חייבים לשלם לו הפסדו הילכך נשתעבד לו המשכון שלהם עליהם עד כדי דמיו. שם. ג. שיאמר לו אם אחזור בי תוכה בכך וכך ממון בגוף החפץ הזה. שם. ד. אין זה גוזמא מה שנוהגין לקנוס את החוזר בו, בדין הוא להתחייב בו מי שחוזר בו מן התנאי שהתנו לפי הבושת שמתבייש חבירו במה שהוא חוזר. אור"ז ב"מ קפח. ה. דאמרינן התם והא אידי ואידי הלוהו על המשכון קתני ואין סברא לחלק בין המלוה להלוהו. תוס' גיטין לז. ו. דאפילו מקבל פקדון מעובדי כוכבים אם מקבל עליה אחריות מחייב עליה בבל יראה. שם. ז. דהוי שומר שכר וכו' והיינו שכרו דקני ליה להיות ממונו לקדש בו את האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות, [ואף] שגם ממעותיו היה יכול לעשות זה י"ל כיון דבשעה שנטלו לא היו מעותיו בידו נהנה הוא במשכון שנוטל במקומן וכו' ועוד שיכול לעשות חליפין מן הכלי המשכן מה שלא היה יכול לעשות מן המעות. תוס' הרא"ש וע"ע תוס' ב"מ פב: ד"ה אימר. ח. ובהכי סגי אבא להודיעך כחא דרישא ופלוני להודיעך כחא דסיפא. ריטב"א. ט. דסלקא דעתין אביך דמקרבא דעתיה לגבי בריה וידו כיד בנו ותו דאית לה כסופי למתבעינהו מיניה דאזלא השתא לרשותיה אפילו כי אמר שיקבלם לי לא סמכא דעתה ולא הוי קידושין קמ"ל. שם. י. ואי בתוך קופסא המונחת בה פשיטא שקנתה. ריטב"א. כ. דאיכא למימר שזרקו לה לתוך חיקה. תוס' טוך. (ועי' תוס' הרא"ש שמפרש באריכות, ועי' ריטב"א שלומר דהוה מדין ערב).